

УДК 378.046-021.68:37.014.6
DOI 10.32840/1992-5786.2019.63-2.19

Л. Г. Кондратова

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри відкритих освітніх систем
та інформаційно-комунікаційних технологій
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Розглядаються питання науково-методичного супроводу як педагогічної умови процесу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в освітньому середовищі післядипломної педагогічної освіти. З'ясовано основні поняття дослідження, розглянуто погляди науковців на поняття науково-методичного супроводу.

Розглянуто наукові погляди на структуру науково-методичного супроводу в умовах післядипломної педагогічної освіти. Доведено, що науково-методичний супровід навчання педагогів в умовах післядипломної педагогічної освіти ґрунтується на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувальної неперервності, принципах андрагогіки і гуманізму, акмеології і синергетики, менеджменту і маркетингу.

Розкрито структуру науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. До складових науково-методичного супроводу віднесено предметно-методичну, дорадницьку, педагогічно-фасилітативну, психолого-мотиваційну, інформаційно-комунікаційну, технологічну, організаційно-методичну, тьюторську складові.

Виходячи зі специфіки педагогічно-мистецької діяльності вчителів музичного мистецтва та враховуючи компоненти розвитку їх педагогічної майстерності надано характеристику складовим науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

Зосереджено увагу на впровадженні новітніх форм навчання вчителів у формальній освіті. До дієвих форм навчання вчителів музичного мистецтва щодо розвитку педагогічної майстерності на курсах підвищення кваліфікації віднесено тренінгове, поглиблене навчання на основі тематичних та авторських спецкурсів. Розкрито шляхи оновлення науково-методичного супроводу під час підготовки вчителів музичного мистецтва в формальній освіті у світлі освітніх реформ.

Ключові слова: науково-методичний супровід, педагогічна умова, розвиток педагогічної майстерності, вчителі музичного мистецтва, післядипломна педагогічна освіта.

Постановка проблеми. Сучасні освітні тенденції, поява нових нормативних документів, проєктів у післядипломній педагогічній освіті визначають її шлях на десятиріччя. Серед багатьох пріоритетів освітньої політики в післядипломній освіті залишаються питання науково-методичного супроводу навчання вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Методичний супровід процесу навчання в формальній освіті є важливими для формування професійної компетентності педагогів. Мистецька галузь, яка є складовою вітчизняної освіти, в часи реформування вимагає істотних змін. Нові державні стандарти освіти, програми курсів «Мистецтво», оновлені програми «Музичне мистецтво» та концептуальні засади Нової української школи передбачають впровадження нового змісту навчання в початковій та старшій школі та наголошують на потребі підготовки сучасного вчителя до впровадження освітніх реформ. Концепцією нової української школи визначено потреба в оволодінні

педагогікою партнерства, спрямування педагогічної діяльності вчителів на розвиток професійної компетентності, потребу в оновленні дидактичного і методичного забезпечення навчання, в тому числі й навчання мистецтву, наявність умотивованих вчителів, які мають свободу творчості й розвиваються професійно [5, с. 23].

У межах професійного розвитку вчителів музичного мистецтва важливого значення набуває вдосконалення педагогічної майстерності вчителя, набуття професійного педагогічно-мистецького досвіду впровадження інновацій. Реформування мистецької галузі наголошує на потребі педагогів у оволодінні вчителями музичного мистецтва новими методиками навчання, використанні педагогічних, мистецьких та цифрових технологій у практиці професійної діяльності педагогів. Зазначені зміни до підготовки вчителів покладаються на систему післядипломної педагогічної освіти, яка в період реформування відіграє місію підготовки педагогів до роботи по впровадженню інновацій.

Формальна освіта вчителів музичного мистецтва вимагає оновлення науково-методичного супроводу процесу навчання вчителів музичного мистецтва та потребує нових форм ефективного навчання, яке буде сприяти розвитку їх педагогічної майстерності.

Проблема розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в період формальної освіти серед багатьох складових видів освіти, спрямованих на професійний розвиток педагогів, є досить актуальною. Розвиток педагогічної майстерності дозволяє вдосконалювати педагогічну творчість, педагогічні здібності, методичну та професійну компетентність педагога та гуманістичну спрямованість його роботи і стає потужним засобом формування комплексу загальнокультурних і мистецьких компетентностей учителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Суттєвий інтерес становлять наукові праці вчених О. Барабанщикова, Є. Барбіної, В. Гриньової, І. Кривоноса, В. Куценка, О. Лавріненка, в яких розкрито погляди на процес розвитку педагогічної майстерності вчителя. Проблема методичного та науково-методичного супроводу професійної діяльності педагога присвячені праці В. Дивака, Б. Вульфова, І. Жорносека, О. Казакової, Н. Протасової. Питання науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти вивчали Т. Сорочан, В. Сидоренко, Н. Протасова, І. Ніколаєску.

Однак проблемі науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті уваги майже не приділено.

Мета статті. Головна мета роботи – розглянути науково-методичний супровід як педагогічну умову розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті, надати характеристику його складовим, виявити новітні форми навчання вчителів у формальній освіті та розкрити шляхи оновлення науково-методичного супроводу із застосуванням цифрових технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасні процеси у сфері соціокультурної, післядипломної педагогічної освіти потребують прогностичного погляду на перспективи розвитку нових форм навчання педагогів, спілкування та взаємодії в межах післядипломної педагогічної освіти, наявності ґрунтового науково-педагогічного супроводу навчання педагогів.

Для з'ясування змісту науково-методичного супроводу процесу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти, розглянемо сутність основних понять обраної проблеми. У словнику С.Ожегова [4, с. 223]. супроводжувати – означає йти разом, поруч з ким-небудь

або за ким-небудь. Основною метою супроводу є керуване створення умов для розвитку суб'єкта [1, с. 56]. Процес супроводу ґрунтується на принципах: розвитку суб'єкта в ході розв'язання проблем; переведення суб'єкта в режим саморозвитку; визначальної ролі самостійної діяльності суб'єкта [9, с. 126]. Супровід можна розглядати як складний процес взаємодії тих, хто супроводжує, і супроводжуваних, як системну діяльність надання кваліфікованої допомоги суб'єктові, що веде до його розвитку [9, с. 126]. Супровід розглядається як науково обґрунтований спосіб взаємодії того, хто супроводжує навчання, спрямований на безперервний розвиток вчителя в професії, зумовлений кількісними і якісними, змістовними і структурними перетвореннями особистості вчителя, що веде до вдосконалення його природних задатків, до поступового професійного зростання [2, с. 105].

Для науково-педагогічного супроводу характерними рисами є індивідуалізованість, врахування динаміки розвитку професіоналів, випереджальний характер, гнучкість та багатоаспектність процесу, здійснення постійного відстеження заданої траєкторії, використання різних форм контролю та корекційних процедур тощо. Науково-методичний супровід виконує навчальні, консультативні, корекційні, адапційні, спрямувальні, узагальнюючі функції. Науково-методичний супровід діяльності вчителя є необхідним, багатоаспектним процесом, сприяє всебічному розвитку педагога, його професійному зростанню, а різноманітність функцій такого супроводу робить цей процес унікальним, і його здійснення сприятиме зростанню якості освіти в цілому [9, с. 126].

Під науково-методичним супроводом слід розуміти педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, в якому відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями [5, с. 12]. Науково-методичний супровід забезпечує фасилітативну підтримку духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку педагогічних працівників, їхньої творчої ініціативи на всіх етапах міжкурсового періоду, максимально індивідуалізує навчання.

На думку В.Сидоренко, розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності тощо [7, с. 20].

На думку Н. Радіонової [6, с. 7] науково-методичний супровід у сфері педагогічної професійної освіти повинен діагностувати сутність проблеми

та знаходження методів і способів її вирішення; дозволяти обговорювати варіанти вирішення проблеми та вибору найбільш доцільного способу її вирішення; дозволяє підтримувати первинну допомогу на етапі реалізації плану рішення.

У дослідженнях Т. Сорочан науково-методичний супровід в межах післядипломної освіти визнано як педагогічну категорію, сутність якої полягає в тому, що це педагогічна технологія професійної педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, визначальними ознаками якої є особистісний і професійний розвиток як викладача, так і слухача, а результатом – якісно новий рівень освіти або нова якість професійної діяльності педагогів-вихователів, яка розглядається як професійна компетентність [8, с. 34]. На думку В.Сидоренко науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів в системі післядипломної педагогічної освіти науково-методичний супровід реалізується в декількох напрямках: супервізорському, дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому інформаційно-комунікаційному, моніторинговому, психолого-мотиваційному тощо напрямках [7, с. 7]. Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу в умовах післядипломної педагогічної освіти, на думку Ніколаеску І., має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального неперервності, принципах андрагогіки і гуманізму, акмеології і синергетики, менеджменту й маркетингу [3, с. 38].

Виходячи із специфіки педагогічно-мистецької діяльності вчителів музичного мистецтва та урахування компоненти розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва як гуманістична спрямованість, професійна фахова компетентність, професіоналізм, педагогічні здібності й педагогічний такт, методична й фахова компетентність і майстерність, науково-методичний супровід навчання педагогів в формальній освіті повинен мати свої особливості та компоненти.

Першою складовою науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в системі післядипломної педагогічної освіти є *предметно-методична*. Саме ця складова допомагає здійснювати допомогу в організації освітнього процесу, коли надається методична допомога педагогу від форм, методів, технологій навчання музичному мистецтву до вибору типів уроків, формування їх структури, наповнення методики викладання предмету новітніми досягненнями у сфері використання педагогічних, мистецьких і цифрових технологій, застосування в роботі електронних підручників і посібників, організація художньо-творчої діяльності, спрямованої на формування комплексу предметних компетентностей тощо. Ця складова нау-

ково-методичного супроводу реалізується через методичні рекомендації, методичні посібники, а в формальній освіті досить повно реалізується в процесі курсів підвищення кваліфікації.

Друга складова науково-методичного супроводу *дорадницька* передбачає у формальній освіті надання кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань мистецької галузі, подолання професійних утруднень, спрямованих розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва. Ця складова діє в формальній освіті на практичних, тренінгових, семінарських заняттях і в процесі підготовки творчих проєктів педагогів, індивідуальних творчих звітів про рівень розвитку педагогічної майстерності педагогів.

Третьою складовою науково-методичного супроводу розвитку педагогічної майстерності вчителів є *педагогічно-фасилітативна*. Ця складова реалізується у двосторонньому процесі навчання педагогів, коли відбувається комплексний взаємовплив учасників комунікативної взаємодії, в процесі спільного й особистісного розвитку педагогічної майстерності вчителів на курсах підвищення кваліфікації [3, с.38]. Ця складова допомагає здійснювати підтримку, допомогу й водночас стимулювання в процесі навчання педагогів, сприяння вільного й самостійного вибору та можливості прийняття рішень.

Психолого-мотиваційна складова науково-методичного супроводу реалізується в процесі мотиваційного компоненту навчання в формальній освіті, при виконанні творчих завдань, вирішенні педагогічних ситуацій, виконання тестових завдань. Ця складова науково-методичного супроводу передбачає наявність психологічного інструментарію, психологічного супроводу, психологічної діагностики та моніторингу, що допомагає забезпечити в формальній освіті розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва.

Інформаційно-комунікаційна та технологічна складові науково-методичного супроводу визначають умови створення інформаційно-освітнього середовища як платформи для реалізації й практичного використання науково-методичного супроводу, регулюють розміщення ресурсів та ознайомлення з ними педагогів, забезпечують використання інтерактивних засобів доступу до освітнього контенту, визначають особливості реалізації педагогічного спілкування на основі розробленої платформи, організації дистанційного навчання тощо [9, с.128].

Організаційно-методична тьюторська складова навчання педагогів у формальній освіті дозволяє організовувати методичну допомогу педагогам у вигляді науково-методичної підтримки (консультування, тьюторство), організації функціонування й розвитку ресурсних та інформаційних

методичних центрів) та надання інформаційно-методичної та наукової забезпеченості самоосвітньої діяльності викладачів (на основі методичних кабінетів, інформаційних центрів, банку методичного досвіду вчителів розвитку педагогічної майстерності педагогів та інтерактивних форм на основі Інтернет-зв'язку: вебінари, консультування, дистанційного навчання) [9, с. 128].

У формальній освіті реалізація науково-методичного супроводу навчання педагогів відбувається на курсах підвищення кваліфікації. Більш ґрунтовного результату розвитку всіх компонентів педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва можна досягти на основі тренінгового, поглибленого навчання за допомогою тематичних й авторських спецкурсів. Прикладом реалізації науково-методичного супроводу в навчання вчителів музичного мистецтва в формальній освіті може стати авторські спецкурси «Цифрові технології у розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва», «Розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва на засадах НУШ», «Упровадження проектних та цифрових технологій у процесі вивчення мистецьких дисциплін у закладах освіти», які проходили свою апробацію на рівні обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Іншим прикладом реалізації науково-методичного супроводу в навчання вчителів музичного мистецтва в післядипломній освіті можуть стати Всеукраїнські вебінари на тему «Розвиток педагогічної майстерності вчителя мистецтва в процесі реалізації нового змісту інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах Нової української школи» (спікер Кондратова Л.Г.), які було проведено в лютому, березні 2019 року спільно із видавництвом «Навчальна книга-Богдан» (м. Тернопіль). Різні форми навчання вчителів як тренінги, круглі столи, веб-квести, ділові ігри, процес обміну досвідом в формальній освіті та підготовка ґрунтовного науково-методичного супроводу навчання вчителів гарантують не тільки упровадження інновацій в шкільну мистецьку освіту, а й умотивовують розвиток педагогічної майстерності й професійної компетентності вчителів музичного мистецтва на засадах реформування освіти в різних видах післядипломної педагогічної освіти й професійної творчої діяльності.

Висновки і пропозиції. Отже, розкриваючи питання науково-методичного супроводу як педагогічної умови процесу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті в світлі освітніх реформ, слід зробити висновок, що створення науково-методичного супроводу є необхідною педагогічною умовою розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в піс-

лядипломній педагогічній освіті. Складовими науково-методичного супроводу визначено: предметно-методичну, дорадницьку, психолого-мотиваційну, інформаційно-комунікаційну, технологічну, організаційно-методичну тьюторську, кожна із яких впливає на процесу розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. Серед ефективних форм навчання вчителів в формальній освіті визначено тематичні, авторські спецкурси, вебінари та ін., які впливають на якість навчання педагогів.

Зроблені висновки не вичерпують всі проблеми розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. подальших досліджень потребують питання організації інформальної та неформальної освіти для розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Список використаної літератури:

1. Казакова Е.И. Теоретические основы развития общеобразовательной школы (системно-ориентационный подход). // Педагогика, 2004. № 9. С. 56-58.
2. Козир А. В. Акмеологічний підхід до формування професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін / А. В. Козир. URL: http://www.culturalstudies.in.ua/kns2_13.php.
3. Кирдянкина С. В. Управление профессиональным ростом педагогов в условиях модернизации образования / С. В. Кирдянкина // Сборник статей Общероссийской научно-практической конференции. – Иркутск : Изд-во Иркут. Гос. ун-та, 2010. Вып. 11. С. 105-114.
4. Ніколаєску І. О. Науково-методичний супровід професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій // Народна освіта В. 1, 2007.
5. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; РАН, Ин-т рус. языка им. В. В. Виноградова. – М. : Азбуковник, 1997. 944 с.140].
6. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyirozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
7. Радионова Н. Ф. Исследование проблем высшего педагогического образования как путь совершенствования многоуровневой подготовки специалиста в сфере образования / А. П. Тряпицына, Н. Ф. Радионова // Подготовка специалиста в области образования : Научно-исследовательская деятельность в совершенствовании профессиональной подго-

- товки : колективн. моногр. СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 1999. Вып. VII. С. 7–17.
8. 7.Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / В. Сидоренко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. Київ : РА «Освіта України». 2016. № 7-8(48). С. 22-29.
 9. Сорочан Т. М. Науково-методичний супровід – нова концепція розвитку професіоналізму вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти. Наук.-методичний супровід модернізації початкової освіти: зб. Луганськ, 2002. 236 с
 - 10.Чернікова Л. Розвиток інформаційно-технологічної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Дис.. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 239 с.

Konradova L. Scientific and methodological support for the development of pedagogical skills of teachers of musical art in postgraduate pedagogical education

The issues of scientific and methodological support as a pedagogical condition of the process of development of pedagogical skills of teachers of musical art in the educational environment of postgraduate pedagogical education are considered. The basic concepts of research are found out, the scientific viewpoints on the concept of scientific and methodical support are considered. The scientific views on the structure of scientific and methodical support in the conditions of postgraduate pedagogical education are considered. It is proved that the scientific and methodological support of teaching teachers in the conditions of postgraduate pedagogical education is based on the principles of science, predictability, flexibility, mobility, forward-looking continuity, principles of andragogy and humanism, acmeology and synergetics, management and marketing.

The structure of scientific and methodical support of the development of pedagogical skills of teachers of musical art in postgraduate pedagogical education is revealed. The components of scientific and methodological support include: subject-methodical, advisory, pedagogical-facilitative, psycho-motivational, information and communication, technological, organizational-methodical, tutorial components.

Proceeding from the specifics of pedagogical and artistic activity of teachers of musical art and taking into account the components of the development of pedagogical skill of teachers of musical art, the characteristic of the component of scientific and methodological support of scientific and methodological support of the development of pedagogical skills of teachers of musical art in postgraduate pedagogical education is provided.

The focus is on introducing the latest forms of teacher training in formal education. To the effective forms of training of teachers of musical art in relation to the development of pedagogical skills of advanced training courses include training, in-depth training based on thematic and author's special courses. The ways of updating scientific and methodical support in the preparation of teachers of musical art in formal education in the light of educational reforms are revealed.

Key words: *scientific and methodological support, pedagogical condition, development of pedagogical skill, teachers of musical arts, postgraduate pedagogical education.*